

PRZEMOC – DEFINICJA, RODZAJE, GDZIE SZUKAĆ POMOCY

Skala problemu przemocy w rodzinie wobec osób chorych i niepełnosprawnych nie jest znana. Na podstawie europejskich i amerykańskich badań można przypuszczać, że **osoby z niepełnosprawnością doświadczają przemocy ze strony swoich bliskich od 2 do 5 razy częściej niż osoby zdrowe**. W Polsce w 2009 r. Instytut Psychologii Państwowej Akademii Nauk badał świadomość społeczeństwa, dotyczącą stosowania przemocy wobec osób niepełnosprawnych. Ponad 30% badanych Polaków przyznało, że zna rodziny, w których stosowana jest przemoc wobec osoby chorej lub niepełnosprawnej. Najczęściej były wskazywane takie formy przemocy jak: zabieranie dóbr materialnych, wytykanie i zarzucanie niepełnosprawności, szarpanie lub popychanie, izolowanie i zamykanie.

Czym jest przemoc?

Aby móc mówić o problemie przemocy, warto na początku zdefiniować samo jej pojęcie. **Przemoc to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny. Narusza prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody.** Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Utrudnia samoobronę z uwagi na wyraźną asymetrię sił (jedna ze stron ma przewagę nad drugą – ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy). Narusza prawa i dobra osobiste – sprawca narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.). Powoduje cierpienie, ból i szkody – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony. Przemoc to nie to samo co agresja. To, co odróżnia przemoc od agresji, to przewaga sił jednej ze stron. W przemocy jest ona zawsze po stronie sprawcy, w przypadku agresji jest zrównoważona.

Jakie są rodzaje przemocy?

Przemoc to nie tylko bicie, siniaki i rany na ciele, ale to wszystkie sytuacje, kiedy silniejszy, bardziej pewny siebie człowiek krzywdzi słabszego od siebie. Przemoc może być fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna i polegająca na zaniedbaniu.

„Znęcał się nade mną fizycznie: bił mnie po twarzy, po brzuchu, właściwie bił gdzie popadnie. Boję się, co się stanie, kiedy wróci do domu. Najgorsze, że w ostatniej awanturze uderzył córkę i stłukł jej okulary.”

Przemoc fizyczna (naruszanie nietykalności fizycznej) – celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być złamania, siniaki, rany cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne, np. popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, wykręcanie rąk, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, rzucanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie koniecznej pomocy itp.

„Kiedy leżałam chora i nie miałam siły, żeby wstać, poprosiłam go, żeby przyniósł mi coś do picia. Nie przyniósł. Dopiero, jak pod wieczór minęły mi najgorsze zawroty głowy, na czworakach poszłam do kuchni po wodę.”

Zaniedbanie (naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich) – brak zaspokajania podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych, np. niezapewnianie odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa.

„Wracam do domu od neurologa, a w moim pokoju palą się znicze nagrobne. Kładzie mi na stole 10 zł i mówi, że zainwestuje we mnie, żebym poszła do sklepu i sobie sznurek kupiła, i się powiesiła. Albo, jak oglądam telewizję, słucham radia, podchodzi i przełącza kanał. Mówi, że takie zero jak ja nie potrafi dobrze wybrać i nie powinno mieć prawa wyboru.”

Przemoc psychiczna/emocjonalna (naruszenie godności osobistej) – powtarzające się poniżanie i ośmieszanie, wciąganie w konflikty, manipulowanie dla własnych celów, brak odpowiedniego wsparcia, uwagi, wymagania i oczekiwania, którym można sprostać, np. wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb itp.

„To jest tak, że w sypialni nie ma nie. Po tym wszystkim, co każe mi robić i co on ze mną robi, czuje się jak najgorsza szmata.”

Przemoc seksualna (naruszanie intymności) – wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych itp.

„Chciała mnie ubezwłasnowolnić. Ukradła mi z portfela wszystkie pieniądze. Zabrała dowód osobisty i wszystkie potrzebne dokumenty, bo ja się o kredyt staram na stenty, i miałem wszystko przygotowane w jednym miejscu.”

Przemoc ekonomiczna (naruszanie własności) – odbieranie zarobionych pieniędzy, rzeczy osobistych, niszczenie mienia uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny itp.

Gdzie można szukać pomocy?

Prawo zabrania stosowania przemocy i krzywdzenia członków rodziny. Jeśli Ty lub ktoś z Twoich bliskich jest ofiarą przemocy, możesz zwrócić się o pomoc. Oto, w jaki sposób mogą pomagać poszczególne instytucje.

Policja

Policja może: przeprowadzić interwencję w chwili zdarzenia, sporządzić dokładny opis zdarzenia (notatkę służbową), zatrzymać sprawcę przemocy domowej stwarzającego w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia, wszcząć postępowanie przygotowawcze

przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa, zabezpieczyć dowody popełnienia przestępstwa, podjąć działania prewencyjne wobec sprawcy przemocy, udzielić informacji ofiarom o możliwości uzyskania pomocy.

Prokuratura

Osoby poszkodowane oraz świadkowie, mogą złożyć w prokuraturze (lub na policji) zawiadomienie o przestępstwie przemocy oraz uzyskać podstawowe informacje prawne. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek: wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie czy faktycznie popełniono przestępstwo, wyjaśnić okoliczności czynu, zebrać i zabezpieczyć dowody, ująć sprawcę.

Urzędy gminy

Przy urzędach gmin prowadzone są punkty informacyjno-konsultacyjne, schroniska dla ofiar przemocy domowej, ośrodki interwencji kryzysowej, w których można uzyskać pomoc prawną, socjalną oraz psychologiczną.

Pomoc społeczna

OPS, MOPS przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby, pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych, udziela szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazuje miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc. W uzasadnionych przypadkach wskazuje miejsca zajmujące się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach, w razie potrzeby bądź na życzenie zainteresowanych zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy, zgodnie z kompetencjami policji.

Służby zdrowia

W placówkach służby zdrowia można poprosić o bezpłatne wystawienie zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach lub uzyskać informację o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji. Bezpłatnie obdukcja wykonywana jest na podstawie zaświadczenia z policji lub prokuratury informującego o pokryciu kosztów przez ww. organy. Obdukcję może wystawić tylko lekarz do tego uprawniony - lekarz medycyny sądowej.

Organizacje pozarządowe

W zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej różne stowarzyszenia i fundacje organizują: telefony zaufania, punkty informacyjno-konsultacyjne, ośrodki pomocy, schroniska, hostele, świetlice dla dzieci. W ramach swojej działalności oferują pomoc psychologiczną, w grupie i w kontakcie indywidualnym, pomoc prawną, w tym pisanie pism do organów ścigania i sądów, pomoc socjalną, grupy wsparcia, grupy samopomocowe, pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci, udział w prowadzeniu wywiadów środowiskowych, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych.

Najważniejsze kontakty

Telefony:

Warszawska Niebieska Linia

22 668 70 00 (płatnie wg stawek operatora)

Poniedziałek – piątek godz. 14.00-22.00

Ogólnopolski Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – Niebieska Linia

801 120 002 (płatny pierwszy impuls)

Poniedziałek – sobota godz. 10.00-22.00

Niedziele i święta godz. 8.00-16.00

Policyjny Telefon Zaufania

800 120 226 (bezpłatny)

Codziennie godz. 13.00-.21.00

E-Poradnia dla Osób Dorosłych w Kryzysie Emocjonalnym

116 123 (bezpłatny)

Codziennie godz. 14.00-22.00

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży

116 111 (bezpłatny)

Poniedziałek – sobota godz. 12.00-20.00

Ośrodki Interwencji Kryzysowej

OIK, ul. Dalibora 1, 01-439 Warszawa

22 877 55 59 (czynny codziennie, całą dobę)

OIK, ul. 6. Sierpnia 1/5, 02-843 Warszawa

22 855 44 32

Ośrodek dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Dom”

Ul. Walecznych 59, 03-926 Warszawa

22 616 10 36

Punkty informacyjno-konsultacyjne w Warszawie

Bemowo: ul. Powstańców Śląskich 9, 22 533 95 31

Białoleka: ul. Milenijna 2a, 22 647 80 30

Bielany: ul. Nałkowskiej 11, 22 835 43 42

Targówek: ul. Stojanowska 12/14, 22 678 73 83

Mokotów: ul. Woronicza 30, 22 646 82 99, ul. Gagarina 27, 22 841 93 49

Ochota: ul. Grójecka 53/57, 22 822 56 92

Praga Południe: ul. Waszyngtona 126, 22 671 51 41

Praga Północ: ul. Jagiellońska 60/90, 22 741 38 10

Rembertów: ul. Plutonowych 10, 22 611 91 56

Śródmieście: ul. Krucza 6/14a, 22 357 89 26

Ursus: Pl. Czerwca 1976 r. 1, 22 478 41 17

Ursynów: ul. Dereniowa 52/54, 22 649 96 97

Wawer: ul. Włókiennicza 54, 22 872 20 37

Wesoła: ul. 1. Praskiego Pułku 21a, 22 773 70 23

Wilanów: ul. Goplańska 44, 22 458 26 88

Włochy: ul. Centralna 24, 22 846 82 38

Wola: ul. Syreny 18, 22 631 26 92

Żoliborz: ul. Mickiewicza 17, 22 869 40 29

Małgorzata Łuba
psycholog, psychoterapeutka,
pracuje w Centrum Informacyjnym SM PTSR
absolwentka Studium Przeciwdziałania
Przemocy w Rodzinie